LM-sak 9-19 Samfunnsviternes strategi for arbeid med samfunnspolitikk og samfunnsansvar 2020-2025

Bakgrunn

Samfunnsviterne hadde inntil 2016 en arbeidsgruppe for solidaritetsarbeid. Mandatet til denne arbeidsgruppen var å utarbeide forslag til solidaritetstiltak som ledd i foreningens arbeid med synlighet, omdømmebygging og samfunnsansvar. Samfunnsviterne har med andre ord tradisjon for å arbeide med denne typen aktiviteter. Arbeidsgruppen konkluderte imidlertid i sin sluttrapport for perioden 2014-2016 med at solidaritetsarbeidet burde videreutvikles som del av en helhetlig strategi for Samfunnsviternes samfunnsansvar. Målet skulle være å kople sammen og synliggjøre i større grad alle sosiale- og miljømessige tiltak, prosjekter og aktiviteter som iverksettes av Samfunnsviterne. Overgangen fra å jobbe med et solidaritetsperspektiv til å satse på samfunnsansvar er godt forankret både i organisasjonens verdigrunnlag og i vedtak fra landsmøtet 2016. I Samfunnsviternes formålsparagraf heter det:

«Samfunnsviterne skal bidra til verdiskapning, innovasjon og bærekraftig utvikling, hvor samfunnshensyn som miljø, arbeidstakerrettigheter, likestilling og mangfold, helse og velferd, global rettferdighet og sosial sikkerhet ivaretas.»

I LM-sak 6-16 fra landsmøtet er denne begrunnelsen brukt for å opprette en samfunnsansvarsgruppe:

Solidaritetsansvar nasjonalt og internasjonalt bør etter hovedstyrets vurdering være en del av et helhetlig samfunnsansvar og bør inngå i foreningens øvrige arbeid med synlighet, omdømmebygging, politisk påvirkningsarbeid og samfunnsutvikling. Hovedstyret er også av den oppfatning at arbeidet med samfunnsansvar må være integrert i, og ses i sammenheng med, en helhetlig arbeidslivspolitikk. Et trygt og fleksibelt arbeidsliv er en avgjørende forutsetning for bærekraftig samfunnsutvikling, og vice versa. Økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft er derfor en naturlig og viktig del av Samfunnsviternes arbeid med å skape et godt arbeidsliv og synliggjøringen av våre fags betydning for oppgaveløsning og samfunnsutvikling.

Dette ble nedfelt med følgende formulering i hovedstyrets handlingsplan 2017-2019:

Likeledes blir arbeidet med samfunnsansvar for en bærekraftig samfunnsutvikling, nasjonalt og internasjonalt, viktig for å synliggjøre fagenes betydning. Dette vil samtidig være et ledd i arbeidet med å styrke fagbevegelsens rolle og relevans i samfunnsutviklingen. Med bærekraftig utvikling menes økonomisk-, sosial- og miljømessig bærekraft med utgangspunkt i FNs bærekraftsmål, herunder anstendig arbeid, full sysselsetting, god og inkluderende utdanning, livslang læring, likestilling mellom kjønnene, mindre ulikhet mellom land, rettsvern for alle, innovasjon og økonomisk vekst, samt velfungerende, ansvarlige og inkluderende samfunnsinstitusjoner på alle nivåer.

Hovedstyret nedsatte en arbeidsgruppe for arbeidet med samfunnsansvar i HS-sak 12-17. Arbeidsgruppen har hatt ansvaret for både utarbeidelse av Samfunnsviternes strategi for samfunnsansvar samt oppfølging av vedtatte strategi.

Hovedstyret vedtok i HS-sak 71-17 Samfunnsviternes strategi for Samfunnsansvar.

Vurderinger

Hovedstyret anbefaler at vedtatte strategi for samfunnsansvar for perioden 2017-2019 videreføres for samme periode som foreningens strategiske plan, 2020-2025. Dette skaper en langsiktighet i foreningens arbeid. Hovedstyret anbefaler at hovedstyret i kommende periode vurderer nedsetting av en arbeidsgruppe for oppfølging av foreningens arbeid med samfunnspolitikk og samfunnsansvar.

Hovedstyret anbefaler at saken vedtas av landsmøtet 2019, da det tilligger landsmøtet i henhold til § 4 Landsmøtets mandat og arbeidsoppgaver bokstav d) å vedta overordnede mål og strategier for Samfunnsviternes virksomhet.

Hovedstyrets forslag til vedtak:

Landsmøtet vedtar å videreføre foreningens strategi for samfunnspolitikk og samfunnsansvar for perioden 2020-2025.

Vedlegg: Samfunnsviternes strategi for samfunnspolitikk og samfunnsansvar 2020-2025

Vedlegg:

Samfunnsviternes strategi for samfunnspolitikk og samfunnsansvar 2020-2025

Vedtatt av hovedstyret i sak 53-19. Legges frem for landsmøtet 2019

Hva er "Samfunnsansvar"?

Samfunnsansvar har kommet på agendaen i flere store selskaper og virksomheter de senere år, og det er en utbredt forståelse av at dette er en integrert del av *selve* virksomheten, og ikke bare et middel for å polere overflaten. Samfunnsansvar har også blitt viet større oppmerksomhet fra regjeringen. Siste stortingsmelding om samfunnsansvar ble lagt frem i 2009[1], men det har blitt en økende oppmerksomhet om det siden da. På sine nettsider om samfunnsansvar vektlegger regjeringen fire kjerneområder for hvordan det skal satses på samfunnsansvar:[2]

- Klima og miljø
- Menneskerettigheter
- Arbeidstakerrettigheter
- Anti-korrupsjon

Regjeringens forventninger tar for øvrig utgangspunkt i og bygger på nasjonale og internasjonale standarder, konvensjoner og rapporteringsnormer. I en strategi for samfunnsansvar for Samfunnsviterne er dette derfor et naturlig utgangspunkt. Arbeidet må knyttes opp mot at Samfunnsviterne er en fagforening. Arbeidslivspolitikk og arbeidsrelaterte spørsmål må derfor være en viktig bestanddel. Arbeidet med en strategi for samfunnsansvar må fokusere på hva det er som er styrken til Samfunnsviterne. Omdreiningspunktet må være hva vi som samfunnsvitere kan tilby. Det må speile holdninger i alt organisasjonen gjør, og ikke bare være et skyggedokument. Videre må ideene og det gruppa skal jobbe med være operasjonaliserbart og "befrukte" de andre aktivitetene i regi av Samfunnsviterne. I det følgende skal noen viktige kilder til mulig arbeid med samfunnsansvar utdypes nærmere.

Bærekraft

Ett interessant nedslagsfelt her er fenomenet "bærekraft". Begrepet bærekraft har fått en ny og bredere definisjon de senere år. Mange forbinder det med Gro Harlem

[1] https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-10-2008-2009-/id542966/

[2] https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/naringslivssamarbeid-i-utlandet/innsikt/naringslivets_samfunnsansvar/id2076260/

Brundtland og «vår felles framtid», der det mer eksplisitt var knyttet til miljøspørsmål. Slik er det ikke lenger. Med FNs nye bærekraftsmål for verden, vedtatt i 2015, er det

mulig å si at bærekraft bør og må være selve grunnlaget for en strategi for samfunnsansvar. Dette er nemlig hele verdens handlingsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke *sine*. Bærekraftsmålene handler altså ikke bare om klima og miljø, men også om temaer som blant annet livslang læring, likestilling, deltakelse i alle livsfaser, bekjempelse av ulikhet, bærekraftig ledelse og forretningsdrift og smarte byer. Norge har ambisjoner om å ta en ledende rolle i dette arbeidet, og myndighetene og næringslivet er allerede på banen. Det er derfor naturlig at også Samfunnsviterne tar utgangspunkt i, og jobber med, FNs bærekraftsmål som utgangspunkt. FNs bærekraftsmål brukes eksplisitt i handlingsplanen, og som nevnt over har den stor overlapp med hva en samfunnsansvarsstrategi bør inneholde.

Satsingen på samfunnsansvar vil egentlig fremstå som en utvidelse av foreningens øvrige kunnskaps- og arbeidsrelaterte prioriteringer. Aktuelle temaer bør knyttes opp mot nødvendige demokratiske verdier og rammer for et godt og fremtidsrettet arbeidsliv, herunder:

- likestilling
- mangfold
- integrering
- ytringsfrihet
- sikre en demokratisk samfunnsutvikling
- initiativ som kan bidra til fred

Utviklingen av bærekraftige samfunnsløsninger og et godt arbeidsliv er faktorer som henger nøye sammen. Samfunnsansvarsgruppen er dermed også viktig inn i arbeidet for å oppnå gode lønns- og arbeidsvilkår og å fremme medlemmenes faglige og økonomiske interesser.

A. Bærekraftsmålene til FN[3]

FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Land fra hele verden har vært aktivt involvert i arbeidet med å utforme målene, og mer enn åtte millioner mennesker har kommet med innspill i prosessen. Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige

[3] http://www.fn.no/Tema/FNs-baerekraftsmaal/Dette-er-FNs-baerekraftsmaal

generasjoners muligheter til å dekke sine. Målene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling:

- Klima og miljø
- Økonomi
- Sosiale forhold

Som tidligere nevnt blir bærekraft her vurdert langs langt flere parametere enn det som handler om miljø. De 169 delmålene spesifiserer videre hva som skal oppnås mer konkret. Det er nærliggende å knytte vår aktivitet opp mot mål 4, om utdanning, noe som også gjenspeiles i satsingene som har ligget under i solidaritetsstrategien. Samtidig bør ambisjonsnivået ligge høyt for hva vi som humanister og samfunnsvitere kan bidra med, og flere av målene er således relevante.

FN har også utarbeidet en **Global Compact**[4] med ti prinsipper som skal være styrende for arbeidet med bærekraft hos bedriftene. Global Compact er i dag verdens største initiativ for næringslivets samfunnsansvar med mer enn 8000 deltakere, inkludert mer enn 5300 bedrifter fra 130 land. Global Compact har to hovedmålsettinger:

- Gjøre de ti prinsippene til en del av forretningsvirksomheten i bedrifter over hele verden
- Fremme aktiviteter og partnerskap som bidrar til å innfri FNs mål om en bærekraftig utvikling.

B. Bærekraftsmålene til OECD[5]

OECD utarbeidet allerede i 1976 retningslinjer for flernasjonale selskapers virksomhet. Organisasjonen har dermed vært en foregangsinstitusjon når det gjelder samfunnsansvar i næringslivet. OECDs retningslinjer er det eneste multilateralt anerkjente rammeverket for samfunnsansvar

Global compact

Menneskerettigheter:
Prinsipp 1: Bedrifter skal støtte og respektere vern om internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, og
Prinsipp 2: påse at de ikke medvirker til brudd på menneskerettighetene.

Standarder for arbeidslivet:
Prinsipp 3: Bedrifter skal holde organisasjonsfriheten i hevd og sikre at retten til å føre kollektive forhandlinger anerkjennes i praksis,
Prinsipp 4: sikre at alle former for tvangsarbeid avskaffes,
Prinsipp 5: sikre at barnearbeid reelt avskaffes, og
Prinsipp 6: sikre at diskriminering i arbeidslivet avskaffes.

Miljø:
Prinsipp 7: Bedrifter skal støtte en føre-var-tilnærming til miljøutfordringer,
Prinsipp 8: ta initiativ til fremme av økt miljøansvar, og
Prinsipp 9: oppmuntre til utvikling og spredning av miljøvennlig teknologi.

Bekjempelse av korrupsjon:
Prinsipp 10: Bedrifter skal bekjempe enhver form for korrupsjon, herunder utpressing og bestikkelser.

[4] https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles
[5] http://www.responsiblebusiness.no/retningslinjer/

som myndighetene er forpliktet til å fremme. OECDs retningslinjer ble sist oppdatert i mai 2011 og reflekterer FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter fra 2011. Retningslinjene er også i tråd med andre retningslinjer for ansvarlig næringsliv, som for eksempel FNs Global Compact og ISO 26000.

Hva skal vi bruke samfunnsansvarsstrategien til?

Samfunnsviterne skal bidra til verdiskapning, innovasjon og bærekraftig utvikling, hvor samfunnshensyn som miljø, arbeidstakerrettigheter, likestilling og mangfold, helse og velferd, global rettferdighet og sosial sikkerhet ivaretas. Det er således et mål om at samfunnsansvar skal bli en mer integrert del av samfunnsviternes virksomhet fremover. Som det fremgår av evalueringen for foregående periode og vedtakene i organisasjonen, er det ønskelig at samfunnsansvar innebærer noe mer enn bare solidaritet i tradisjonell forstand.
Som vist over kan en bedrifts samfunnsansvar defineres som en integrasjon av sosiale og miljømessige hensyn i den daglige drift på frivillig basis, utover å overholde eksisterende lover og regler i det landet man opererer. For Samfunnsviterne er det helt nødvendig å ha en slik samfunnsfunksjon. Som samfunnsvitere og humanister er vi opptatt av verden rundt oss og det har en selvstendig verdi å engasjere seg mer i samfunnet rundt.
Poenget er at samfunnsansvarsarbeidet skal henge sammen med organisasjonens øvrige prioriteringer, og at samfunnsansvar slik sett blir en integrert del av foreningens kjernearbeid.

Hva skal strategien oppnå?

Synlighet:

- Det er viktig for Samfunnsviterne å gjøre organisasjonen kjent både for å bli attraktive for nåværende og potensielle medlemmer. Samfunnsviterne ønsker, gjennom samarbeid med ulike organisasjoner, å synliggjøre aktuelle problemstillinger som har relevans for vårt arbeid med samfunnsansvar.
- Bevisst informasjons- og kommunikasjonsstrategi (kronikkinnlegg, sosiale medier etc.)
- Koordinere aktivitetene med samfunnsansvar med andre strategiske aktiviteter for Samfunnsviterne (konferanser, aktuelle debatter, medlemsmøter, samarbeid om tema for medlemsmøter/temamøter med fylkeslagene etc.)

Synergier:

- Aktivitetene bør ha en merverdi for medlemmene, altså noe utover det som ligger i en solidaritetsstrategi. Synergiene kan være mulighet for deltakelse og engasjement i konkrete aksjoner, kurs og foredrag for medlemmene, eller gjennom medieoppmerksomhet som gagner både Samfunnsviterne og den aktuelle saken.

- Det vil også være et mål å i større grad invitere våre samarbeidspartnere til å bidra inn i Samfunnsviternes arrangementer og prosjekter for å få et større nedslagsfelt.

Sosial bevissthet:

- Samfunnsviterne har som ambisjon om å være en viktig samfunnsaktør, og sosial bevissthet er noe som må ligge under i planleggingen av all aktivitet. Samfunnsviterne sitter på en unik mulighet til å forme fremtidens diskusjoner da fagene vi representerer skal være med på å forme fremtidens samfunnsutvikling og retning. Valg av samarbeidspartnere og aktiviteter må derfor gjenspeiles i dette. Utfordringen ligger i å gjøre strategien operativ, der aktiviteter og samarbeidspartnere gjenspeiler verdigrunnlaget.

Integrasjon med kjernevirksomhet:

- Den foreliggende samfunnsansvarsstrategien er utarbeidet med tanke på maksimal integrasjon med Samfunnsviternes verdigrunnlag, strategiske prioriteringer og aktiviteter ellers.

Vedlegg 1 til Samfunnsviternes strategi for samfunnspolitikk og samfunnsansvar:

FNs bærekraftsmål

De 17 bærekraftsmålene er som følger:

1. Utrydde alle former for fattigdom i hele verden
2. Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk
3. Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder
4. Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle
5. Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling
6. Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle
7. Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle
8. Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle
9. Bygge robust infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon
10. Redusere ulikhet i og mellom land

11. Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige
12. Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre
13. Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem
14. Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling
15. Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold
16. Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer
17. Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

Vedlegg 2 til Samfunnsviternes strategi for samfunnspolitikk og samfunnsansvar:

Bærekraftsmålene til OECD
Overordnede retningslinjer. Selskaper forventes å opptre i tråd med lover og normer lokalt, samt å vurdere, forebygge og håndtere brudd på menneskerettigheter og arbeidsrettigheter, miljøskader og bestikkelser som følge av egen virksomhet, hos leverandører og andre forretningsforbindelser.

Offentliggjøring av opplysninger. Selskaper forventes jevnlig å offentliggjøre informasjon om drift og resultater, samt å vise at de tar ansvar for temaene i OECDs retningslinjer i tråd med de høyeste tilgjengelige standardene for åpenhet og rapportering.

Menneskerettighetene. Staten har ansvaret for å beskytte og håndheve menneskerettighetene. Selskaper forventes å respektere menneskerettighetene, og å forebygge risiko for brudd og håndtere faktiske brudd på menneskerettighetene i egen virksomhet og i leveransekjeden gjennom aktsomhetsvurderinger.

Sysselsetting. Selskaper forventes å respektere arbeidstakeres rettigheter, samarbeide med de ansattes representanter, motarbeide diskriminering og bidra til avskaffelse av barnearbeid og tvangsarbeid.

Miljøvern. Selskaper forventes å forebygge, håndtere og redusere negative miljøkonsekvenser av virksomheten, blant annet gjennom miljøstyringssystemer. Dette er et ansvar, men også en forretningsmulighet.

Bestikkelser og pengeutpressing. Selskaper er viktige aktører i kampen mot korrupsjon gjennom programmer og tiltak for internkontroll med sikte på å forebygge og avdekke bestikkelser.

Forbrukerinteresser. Selskaper forventes å utvise god markedsførings- og reklameskikk, og sikre at varer og tjenester som tilbys er trygge og av god kvalitet.

Vitenskap og teknologi. Gjennom overføring av nye teknologiske løsninger mellom land, bidrar selskaper til økonomisk og sosial utvikling. Næringslivet spiller også en viktig rolle i å utvikle samfunnets evne til nyskaping.

Konkurranse. Hensikten med et lands konkurranselovgivning er å bidra til velfungerende markeder som fremmer velferd og økonomisk vekst. Selskaper forventes å opptre i samsvar med slik lovgivning og avstå fra konkurransebegrensende aktiviteter.

Beskatning. Selskaper forventes å bidra til vertslandets økonomi gjennom blant annet å betale skatt i tide og unngå å flytte inntekter fra en del av konsernet til en annen for å oppnå urettmessige skattefordeler.